GAZETA LWOWSKA

W Poniedziałek **Nro. 136.** 28. Listopada 1825.

WIADOMOŚCI KRAIOWE.

— *Z Wiednia dnia 20. Listopada.* —

N. Pan, nasz nayłaskawszy Cesarz zaszczycił dnia wczorayszego obecnością Swoią pierwszy raz po przybyciu Swoim z Preszburga teatr nadworny. Nie można wyrazić zapału, z którym ukochany Panuiący i Oyciec ludów Swoich przez licznie zebraną publiczność był przyięty; zapał ten ponawiał się z iednakową szczerością po każdey zwrótce pieśni ludu »Boże zachoway Cesarza Franciszka!« którą za ukazaniem się Monarchy cała publiczność zaintonowała. N. Pan bawił do końca sztuki a przy oddaleniu się iego towarzyszyły Mu znowu też same oznaki miłości, uszanowania i przychylności.

Względem odiazdu NN. Cesarstwa w d. 16. t. m. z Preszburga zawiera tameczna Gazeta z d. 18. Listopada:

»Cesarstwo opuścili onegday d. 16. rano o godzinie 9tey nasze miasto i otoczeni naszemi życzeniami powrócili do Wiednia. Przed odiazdem NN. Cesarstwa, Rada wewnętrzna i zewnętrzna tego Król: wolnego miasta, korpus Oficerów milicyi i znaczna liczba osób zebrała się w przedsionku pałacu, aby łącznie z mnóstwem ludu na ulicach i moście pływaiącym zebranego, ieszcze raz nacieszyć się widokiem NN. Cesarstwa i onym szczérze wynurzyć pożegnanie.«

»Dnia następuiącego (wczoray) o godzinie 7 wyiechał także do Wiednia Arcy-Xiążę Następca Tronu, a godziną poźniey Arcy-Xiążę Franciszek Karol w towarzystwie dostoyney Małżonki, Arcy-Xiężny Zofii.«

»Król. Węgierska gwardyia przyboczna wyruszyła wczoray do Wiednia.«

Gazeta Wenecka zawiera z Pordenone co następnie:

Rys łaski naszego nayłaskawszego Monarchy podczas Jego krótkiego pobytu w Pordenone nie powinien być przepomniony; przywodzi ón bowiem tak rozmaicie się ponawiaiące dowody Jego troskliwości około wzrostu i udoskonalenia sztuk i manufaktur w Państwach Cesarskich, których Monarcha nigdy okazać nie zaniedbuie.

Rozszerzone fabryki papieru domu Galvanich dostatecznie są znane, i może mniey przez obiętość chociaż znaczną dosyć, iak własność swych wyrobów i znakomite mieysce, które próbki tych rękodzielni zaymuią w politechnicznym gabinecie Wiedeńskim, a według zdania znawców współubieguią się z nayznakomitszemi fabrykami nietylko Włoch, lecz Francyi, Anglii i Hollandyi. — W roku 1770 sprowadzono z Hollandyi pierwsze walce do młyna papierni w Pordenone, ztąd rozeszły się ku powszechney korzyści po całych Włoszech, i tam przez Walentego Galvani, oyca teraźnieyszego właściciela, Karola Galvani, udoskonalone. Tego zaszczycił iuż Monarcha medalem honorowym z uszkiem i wstążką, a oyciec iego ieszcze za Rzeczpospolity Weneckiey otrzymał nagrodę i przywiley.

Obiedwie te fabryki zwiedzili w d. 12. t. m. Arcyxiążęta Franciszek i Rayner, nasz Wicekról, w towarzystwie Arcyxiężniczki swoiey małżonki, i ciż Arcyxiążęta raczyli właścicielowi oświadczyć zupełne upodobanie z postrzeżeń w szczegółach, mechanizmu, doboru materyiałów i porządku, iakoteż naywiększey troskliwości w wykonaniu robót, a z rękodzieł szczególniey zwrócili uwagę na kleionki papierowe potrzebne do fabryk materyy wełnianych. — Właśnie tey to roboty chciał sam Monarcha rozpoznąć rezultat, przyczém uznał, iż przezto zaradza się iedney z nieodzownych potrzeb. Ztąd kazał N. Pan zawołać do siebie P. Galvaniego, i po zasiągnieniu wiadomości o rękodzielni, (przyczem okazało się, iż, aby te kleionki papierowe nietylko sprowadzanem z zagranicy równały, lecz takowe daleko przewyższały, nie brakuie nic więcey, iak ieno doskonałego wygładzenia, ponieważ kleionki papierowe Galvaniego względnie kleionek z innych fabryk, robione z iedney karty, są grubsze i dychtownieysze, zaś inne, chociaż cieńsze i giętsze, z kilku kart złożone,) raczył N. Pan z własnego pociągu łaskawie rozporządzić, iż ieżeli dla tego gładzenia znayduią się sposobne walce w rządowey fabryce w Raunersdorfie, P. Galvani będzie o tém zawiadomiony, aby tym sposobem iak nayłatwiey udoskonalenie kleionek papierowych do wyrabiania materyy wełnianych ku

większemu wzrostowi owych młynów papierni ułatwić a dla kraiu znaczną przyczynę nierówności względnie zagranicznych rękodzielni usunąć.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Ameryka Hispańska.

Kuryier Londyński zawiera wiele urzędowych dokumentow względem Kongresu Peruwiańskiego. Pierwszy, iestto dawnieysza Nota Wice-Prezydenta Kolumbyi (datowana ieszcze przed 6. Lutego b. r.), w którey wskazuią potrzebę, aby wszystkie Państwa amerykańskie tak wiodące woynę iak i neutralne, zatém i Ziednoczone Stany Ameryki i Brazyliia, połączyły się na Jeneralny Kongres w Panamie.

Druga nota Rządu Peruwiańskiego, bez daty, wydana do Rządu ziednoczonych Prowincyy rzeki de la Plata, zawiera co następuie: Zdaie się, iż ieżeliby Ameryka chciała wybrać stolicę, przesmyk Panamy mógłby być do tego obrany. Ponieważ przesmyk ten leży w srodku części świata, i z iedney strony ku Azyi, z drugiey ku Afryce i Europie obrócony, zatém sam Rząd Kolumbiyski czynił przełożenie do założenia miasta.

Trzecia Nota Sekretarza Stanu Spraw Zewnętrznych Kolumbii do Posła Kolumbiyskiego przy Ziednoczonych Stanach rzeki de la Plata, zawiera 7 artykułów o postępowaniu Kongresu Panamskiego. 1) Pełnomocnicy powinni (podług zdania Kolumbii) imieniem swoich Mocodawców wydać Manifest, dla okazania sprawiedliwości sprawy swoiey, i wykazać plany Hiszpanii iakoteż systemat polityczny nowych Państw przeciwko innym chrześciańskim Mocarstwom; 2) Pełnomocnicy względnie wyspy Kuby i Portorico wydadzą uchwałę i dochodzić będą, iak dalece możnaby połączyć siły woienne wszystkich, dla oswobodzenia ich od Rządu Hiszpańskiego. W razie gdyby taka uchwała zapadła, powinno być także przepisano, wiele woyska każde Państwo poiedyncze ma w tey mierze stawić, iakoteż, czyli wspomnione wyspy maią być wcielone do iednego z Państw ziednoczonych, lub obrać sobie Rząd własny. 3) Pełnomocnicy nowych Państw zawieraią lub odnawiaią traktaty handlowe, iak takowe istnieć powinny między sprzymierzonemi Państwami; 4) Dla samych siebie ułożą ugodę Konsularną, która w sposobie pewnym urządzi sprawowanie i przywileie różnych Konzulów. 5) Pełnomocnicy powinni rozpoznać środki, dla wykonania tego, co Prezydent ziednoczonych północno-Amerykańskich Państw, roku zeszłego w Poselstwie swoiém do Kongresu oświadczył o sposobach iakich iąć potrzeba, aby Mocarstwom Europeyskim niedopuszczać zakładania nowych osad na stałym lądzie Amerykańskim i zapobiedz wszelkiemu obcemu wdawaniu się w nasze wewnętrzne sprawy; 6) Pełnomocnicy różnych Państw zawrzeć maią ugodę względem owych zasad praw narodów, o które mogłby być spór, mianowicie o te, które się odnoszą do narodów, z iakich, gdyby ieden był w woynie, a drugi zachowywał się neutralnie; 7) Nakoniec; Pełnomocnicy ustanowią, na wiakim sposobie maią być polityczne i handlowe stosunki takich części świata nowego ułożone, które iak to St. Domingo, oderwawszy się od swoiego Rządu a ieszcze przez żadne Europeyskie niteż Amerykańskie Mocarstwo (co wtedy zachodziło) nie zostały uznane.

Równie i Naddyrektor Chiliyski względnie Kongresu Panamskiego wydał do mieszkańców tego kraiu pod dniem 12tym Lipca odezwę, w którey onym zapowiada: Naglące okoliczności nakazuią zwołać powszechny Kongres. Nowe-Amerykańskie Rządy wezwały Rząd Chiliyski być na Zgromadzeniu Panamskiem, na którém wielki iednoczący traktat i ustawa Stanu dla nowego świata ma być organizowaną. Państwa owe wysłały iuż Pełnomocników swoich do Panamy. Rząd Chiliyski przez owo wezwanie iest w kłopocie, ponieważ nie mogł uciec się do reprezentacyi narodowey. Przestał tylko na odpowiedzi, że niebawem zwoła Kongres narodowy i pierwsze posiedzenia tegoż, poświęcone być maią wyłącznie temu wielkiemu przedmiotowi, i t. d.

Poczem następuie wyrok datowany z d. 6. Lipca, przez który Reprezentanci na Kongres jeneralny zwołani są do St. Jago do Chili na d. 5. Września.

W *British Traveller* czytamy wyimki z gazet wszystkich prawie prowincyy Zjednoczonych Stanów Ameryki północney. Okręt William Thomson, który te gazety przywiózł stanął na Tamizie z Nowego-Yorku w 17 dniach.

Tu następuią niektóre z tych wyimków: Od Kapitana brygu: Emma, przybyłego z Alvarado do Nowego-Yorku dowiaduiemy się, iż posłano do Acapulco Oficerów (port Mexykański na Oceanie spokoynym), którzy okręt liniowy Azyia i bryg Constantia przeprowadzić maią około przylądka Horn. — Mexykanie powrócili ieńców, zabranych na zachaczoney przez siebie szalupie zamku St. Juan d'Ulloa; od tego czasu niestrzelaią iuż z zamku do miasta Vera-Cruz.

Kapitan Dougbty przybyły z Hawanny do Nowego-Yorku powiada: że wyprawa, która w d.

19. Września z tego ostatniego portu wyszła pod żagle do San Juan d'Ulloa składała się z trzech fregat i dwoch okrętów przewozowych. Okręty wspomnione miały 500 ludzi woysku i mnóstwo żywności.

Portugaliia.

O przypadku na przechadzce Carvalhinko w Oporto, zawiera list z tego miasta z d. 10. Października umieszczony w Gazetach Angielskich następuiące szczegóły: »Na tey przechadzce, niedaleko rzeki Duero przy spadku wysokiey i przykrey gory Fontainkas, wytryska nader przyiemne zrzódło, otoczone do koła kamiennemi ławkami, gdzie wiele osób zwykło siadać, aby się przyiemnem chłodem mieysca pokrzepiać; niedaleko iest cysterna, gdzie pierą bieliznę. Nadtem mieyscem wisiała sztuka skały stercząca z góry; ponieważ sądzono, iż się zupełnie mocno trzyma, zatem nieobawiano się, aby upadła. Co iednakże nieszczęściem nastąpiło między 4 i 5 godziną z południa, podczas, gdy wielka liczba osób różnego wieku i płci tamże znaydowała się, które, to siedziały, to przechadzały się, zaięte będąc rozmową; równie też wiele praczek przy wspomnioney cysternie prało bieliznę. Spadaiący kawałek skały porwał z sobą wielką część góry, ktora zasypała wszystkie w bliskości stoiące osoby, między któremi było cztery córek z iedney rodziny. Oprócz zasypanych lawiną skały, wielu potonęło w Douro, którzy rzucili się w rzekę, chcąc uyść walącey się skały. Łoskot piorunowy tego zwalenia się skały słychać było na obu brzegach Douro, a krzyki nieszczęśliwych ściągły niezmierne mnóstwo ludzi, którzy na widok tey okropney sceny i ięków ostupieli. Wielu nieszczęśliwych widać było z głowy gruzów, innych do połowy ciała, a innych tylko nogi i ręce. Przedsięwzięto iak nayśpiesznìey środki, tych nieszczęśliwych powydobywać, lecz wszyscy iuż nieżyli! — Koło 7 godziny wieczorem wydobyto ośm osob, a że wszelkie usiłowania kogokolwiek z nieszczęśliwych żywo wydobyć, zdawały się być daremnemi, zatem tę robotę odłożono do dnia następuiącego. Scena była bolesna; tu żony szukały swoich mężów, tu mężowie żon swoich, rodzice dzieci, inni nieśli swoie drogie zwłoki do domów. Skała ta nie upadła przez trzęsienie ziemi iak z początku sądzono, lecz przez oney naturalny ciężar. Mówią, że skała ta wraz z częścią góry, którą z sobą zabrała wynosiła więcey iak 1000 wozów, każdy po 50 arobes (16 cetnarów). Inne massy teyże góry grożą także upadkiem; doznane nieszczęście powinnoby dostatecznie służyć za przestrzegę.«

Wielka Brytaniia i Irlandyia.

Z Sincapore nadeszły wiadomości do Londynu ściągaiące do d. 12. Maia. P. Cracroft przełożony nad Angielskiemi osadami w Malaica, stara się coraz większey nadać onym wziętości i handel z Sincapore z każdym rokiem się powiększa. Do tamecznego portu zawinęło do d. 3. Kwietnia sześć Chińskich statków (*Junken*), z Kantonu 4 z 2140, a 2 z Fokien z 921 wychodzcami; okręty Europeyskie przywiózły także 457 Chińczyków. Wielu tamże pozostało; większa część udała się do Malacca i Penang. Dwóch Anglików założyło tamże warstat okrętowy, w którey iuż dwa okręty o 40 i 200 beczkach wybudowali. — W Kwietniu przybyło do Sincapore dwóch Francuzów: Vannier i Chaigneau, którzy przez wiele lat sprawowali w Cochinchinie wysokie Mandarynów urzędy; obadwa z rodzinami swemi powracaią do Europy.

O bankructwie domu Williama dowiaduiemy się ieszcze, co następnie: Samuel William, dóm pierwszy Amerykański w Londynie, pierwszy i dawnieyszy przemyślnik w handlu bawełną, zawiesił wypłaty, i upadek iego rozniósł postrach i pogrążył umysły. Jego zobowiązania się wynoszą więcey, iak 800,000 fun: szt: Jestto naywiększe bankructwo, które od dwóch lat handel dotknęło. Nowy-York, Boston, Baltimore, Nowy-Orleans, Manchester i większa część Angielskich miast fabrycznych, w interessach których ów dóm często był pośrednikiem, wraz z Londynem naywięcey cierpią. Chwilowy skutek tego opłakania godnego wypadku było przyczyną zatamowanie wszystkiego handlu tak w Londynu, iak Liverpolu i Glasgowie. Styl lakoniczny Williama tak iest znany w Anglii, iak iego rzetelność, wspaniałość i duch przedsiębierczy. Niebawem przed ostatnią woyną między Angliią i Ziednoczonemi Stanami napisał do iednego przyiaciela, trudniącego się tamże iego interessami: »Zakup WPan na móy rachunek wszystkę bawełnę, którey będziesz mógł dostać. S. William.« I interes ten przyniósł mu 400,000 fun: szt. — Podobne zlecenie iest przyczyną iego teraźnieyszego upadku.«

Francyia.

Poseł Portugalski Hrabia d'Oriolla złożył d. 5. Listopada Królowi na prywatnem posłuchaniu listy odwołuiące go, i nowy nadzwyczayny Poseł Portugalski i pełnomocny Minister, P. Padro de Mello Breyner, na posłuchaniu publicznem wręczył swe listy wierzytelne. Tegoż samego dnia złożył Królowi na posłuchaniu prywatnem swe no-

we listy wierzytelne nadzwyczayny Poseł Bawarski i pełnomocny Minister Hrabia Bray.

Król z powodu swoich imienin wyznaczył ze swoiey Listy cywilney różnym osobom pożarem uszkodzonym 60,000, dla kościołów i w dobroczynnym zamiarze 250,000, na bezpłatne stoły Akademii Sorbońskiey 15,000 fr. i t. d., i podpisał także 200 nowych pensyy.

Miasto Paryż obchodziło tę uroczystość zwyczaynem podziałem potraw i napoiów dla niższey klassy, dało przedstawienie teatralne bezpłatnie oświeciło publiczne gmachy i t. d. Korpus munipalny założył uroczyście kamień węgielny do nowey rogatki, iakoteż do nowego centralnego domu poprawy i Trybunał handlowy przeniósł do nowey giełdy.

Na przedstawienie Hrabiego de la Forest, iż mu zdrowie nie dozwala być Członkiem Kommissyi likwidacyyney do wynagrodzenia emigrantów, mieysce to nadał Król Margrabiemu d'Herbouville, Parowi Francyi i Radcy Stanu. Mieysce Wice-Hrabiego d'Ambray, ktory równie podobne urzęnowanie złożyć widział się zmuszonym, poruczode zostało Hrabiemu Noe, Parowi Francyi. P. Frenilly, Radca Stanu, w służbie zwyczayney mianowany iest na mieysce zmarłego P. de Verigny Członkiem wspomnioney Kommissyi.

Mémorial Bordelais opowiada, że były Hiszpański Minister Woyny, Jenerał Cruz, który ziechał do Bordeaux, popłynąć ma do Hawanny, dla obięcia tamże dowództwa nad wyprawą przeznaczoną przeciwko Mexykowi.

Gwiazda z d. 10. b. m. donosi o przybyciu do Paryża Jenerała Roche, znanego Deputowanego Francuzkich Filellenów.

Włochy.

Miasto Civitavechia, port wolny, doznało w nocy z d. 22. na 23. Października tak strasznęy burzy, iż naystarsi marynarze zapewniaią, że tckowey nie pamiętaią.

Niemcy.

Gazeta Monachiyska z d. 14. Listopada donosi: »Król Jegomość mocą swego gabinetowego reskryptu z d. 13. t. m. rozwiązał istnieiącą dotąd Kommissyią w rzeczach ustawodawczych, i do tego wielkiego i ważnego celu raczył naznaczyć nową ustawodawczą Kommissyią. Na Prezesa teyże raczył Monarcha nayłaskawiey mianować Król: Ministra Stanu i Sprawiedliwości, Barona Zentnera, a na Współczłonków: Król: Radcę Stanu Stürmera, Radców Ministeryialnych: Schmidtleina i Miega, tudzież drugiego Dyrektora przy Sądzie obwodowym i mieyskim w Monachium, Hackera, i rozkazał, aby ta Kommissyia natychmiast swoie prace rozpoczęła. — Dzisiay-rano było prawie sześciogodzinne posiedzenie pod przewodnictwem Króla w zamiarze zaprowadzenia oszczędzeń w utrzymaniu Dworu.

Xiężniczka Amaliia, Małżonka Xięcia Jana Saskiego, ziechała d. 12go Listopada do Monachium.

Król: Duński Poseł przy Związku Niemieckim, Hrabia Eyben, powracaiąc z wód, umarł.

Rossyia.

Wiadomości z Petersburga z d. 18. Paźdz. zawieraią: N. Cesarz Jegomość rozkazem dziennym w d. 21. z. m. w Nowogrodzie Sewerskim wydanym, oświadcza swoie zupełne upodobanie Jenerałowi Porucznikowi Dovret, dowodzącemu osobnym korpusem Litewskim; Szefom dywizyy: Jenerałowi Porucznikowi Sawoyny i Jenerałowi Majorowi Richterowi, Włodkowi, Hrabiemu Krasińskiemu, Weliaminowowi 2giemu; Szefowi brygady Izakowowi, Soloryńskiemu, Engelhartowi, i Igelstromowi 2giemu; a to z powodu wybornego stanu i nadzwyczayney karności, iakie Monarcha znalazł podczas ostatniego przeglądu korpusów Polskich, przez nich, pod naczelnictwem Cesarzowicza W. Xięcia Konstantyna dowodzonych. — Onegday był w klasztorze Alexandra Newskiego uroczysty pogrzeb zmarłego tu w d. 13. t. m. Ministra apanażów Hrabiego Gurjewa, którey-to uroczystości obecnymi byli: Ciało dyplomatyczne, Członki Rady Państwa, Senatu i wielu znakomitych osób. Poczem pochowano zwłoki zmarłego w kościele Cesarskiey fabryki porcelany. — Bawiący tu od lat kilku Kurator Uniwersytetu Kazańskiego, rzeczywisty Radca Stanu Magnicki, przed kilku tygodniami udał się do Kazanu; gdzie przybywszy w d. 2. Września dnia następuiącego zwiedził budowę Uniwersytetu i pod iego kierunkiem rozpoczęły się przez trzy tygodni trwaiące popisy uczniów i wychowańców Gymnazyium, których słuchał naysurowiey z religii, iey panuiących dogmatów i historyi Kościelney. Po ukończeniem popisów, uczenie, uważaiąc ich stopień naukowey pilności i moralności, podzieleni zostali na 5 klass, które pozostać maią na zawsze.

Redakcyia Józefa B e n s y; Druk Piotra P i l l e r a.